

TULPPAANI

Se oli maailman ensimmäinen "floristien kukka" ja synnytti 1600-luvun Hollannissa "tulppaanimanian", jonka aikana yhdestä sipulista saatettiin maksaa mielettömiä summia. Hollantilaisia taidemaalareita inspiroinut tulppaani on edelleen kukkajuhlien keskipiste eri puolilla maailmaa.

Hollantilaiset tulppaanit keimailivat penkeistä kohoavilla uljailla kukillaan.

James Montgomery. "The adventure of a Star", 1828

ALKUPERÄALUE

Etelä-Euroopan
vuoristoalueet,
Pohjois-Afrikka ja
Aasia

TYYPPI:

Kukkiva koristekasvi

KORKEUS:

Jopa 1 m

- ❖ Ravintokasvi
- ❖ Lääkekasvi
- ❖ Kauppakasvi
- ❖ Muu hyötykasvi

TULPPAANEJA AMSTERDAMISTA

Flaamilainen mestari Peter Paul Rubens otti vuonna 1629 morsiamensa Hélène Fourmentin kanssa puheeksi kiehtovan aiheen: tulppaanisipuleiden astronomiset hinnat. Rubens oli 53- vuotias ja Hélène, jonka kanssa hän oli mennyt naimisiin kolme viikkoa ennen joulua, oli 16 -vuotias, samanikäinen kuin Rubensin vanhin poika Albert. Ikäerosta huolimatta he sopivat hyvin yhteen. Rubensin elämän viimeisen vuosikymmenen aikana Hélène teki Rubensista onnellisen miehen ja synnytti hänelle viisi lasta. Yhteiskunnan tukipylvääksi muuttanut taiteilija halusi parannella keskeltä Antwerpeniä sijaitsevan kotinsa puutarhaa.

Kuva 1 Peter Paul Rubens

Muutoksen tuulet puhalsivat Alankomaiden tasangoilla ja säntillisissä hollantilaisissa puutarhoissa. Kodon keskipisteenä ei enää ollut käytännöllinen keittiö ja yrttipuutarha, vaan hollantilaiset tekivät italialaiset tekivät italialaisen mallin mukaisia muotopuutarhoja, jotka oli koristeltu geometrisin kuvioin, lehtimajoin, pylväskäytävin ja solisevin

suihkulähtein - nämä kaikki loivat taustan maahan tuottaville kasviuutuuksille. Näistä tärkein oli tulppaani.

Nykyään ihmiset kerääntyvät joka kevät ihailemaan Alankomaiden tulppaanipeltojen kukkaloistoa. Yli 10 000 hehtaarin laajuisilta pelloista saadaan 60 % maailmassa myytävistä leikkokukista ja noin 10 miljardia kukkasipulia.

Kuva 2 Tulppaanipelto

1600-luvun alussa, jo ennen kuin tulppaanit olivat muotia, puutarhat muuttuivat. Ennen lääkäreiden ja kokkien alaan kuuluneet kukat "botanisoitiin", ja niitä alettiin arvostaa koristeina. Alankomaista oli tulossa kukkasipulien henkinen koti. Tulppaani, jota kasvoi eniten Tien-Shanin ja Pamir-Alain vuoristoissa Keski-Aasiassa, oli levinnyt Kiinaan Ja

Mongoliaan ja saapunut sitten Eurooppaan. Turkkilaiset puutarhurit saivat nykyisin Alankomaita somistavat tulppaanit kukoistamaan tuhat vuotta sitten. (Vaikka tulppaanista tuli Alankomaiden tunnuskukka, se oli myös Unkarin, Turkin ja Kirgistanin kansalliskukka.)

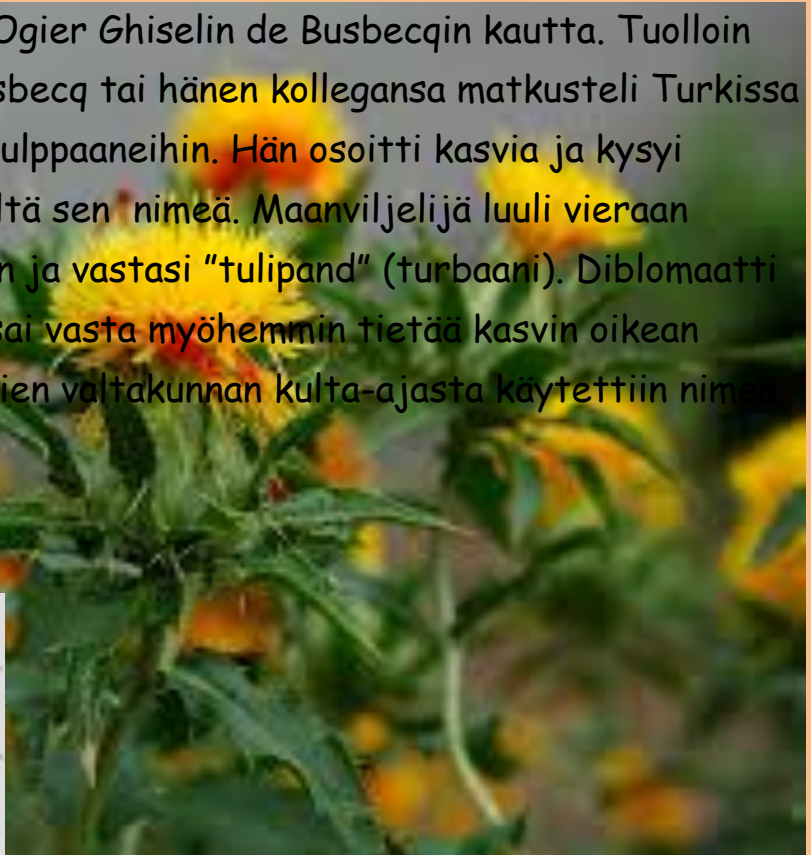

Kuva 3 Tulppaanipelto 2.

Leidenin yliopiston kasvitieteen professoriksi vuonna 1593 nimitetty Charles de L'Écluse esitteli tulppaanin eurooppalaisille. Se kukki Alankomaissa ensimmäisen kerran vuonna 1594. (Vai kukkiko? L'Écluse mainitsi hölmön antwerpenilaisen kauppiaan, joka oli muutamaa vuotta aikaisemmin saanut idästä muutamia tulppaanisipuleita sisältäneen kangaslähetyksen. Kauppias maistoi muutamia ja heitti loput inhoten puutarhaansa.)

L'Écluse oli hankkinut sipulit ystävänsä, Istanbulissa Flaamin suurlähettiläänä toimineen Ogier Ghiselin de Busbecqin kautta. Tuolloin suosittu tarinan mukaan Busbecq tai hänen kollegansa matkusteli Turkissa ja törmäsi villinä kasvaviin tulppaaneihin. Hän osoitti kasvia ja kysyi turbaanipäiseltä maanviljelijältä sen nimeä. Maanviljelijä luuli vieraan ihailevan hänen päähinettään ja vastasi "tulipand" (turbaani). Diplomaatti kirjoitti nimen muistiin ja sai vasta myöhemmin tietää kasvin oikean nimen olevan laîle. (Osmanien valtakunnan kulta-ajasta käytettiin nimeä Lale Devri- tulppaanikausi.)

Kuva 4 Charles de L' Écluse

Leidenissä L' Écluse jatkoi kukkiensa kasvattamista. Anteliaana miehenä hän lahjoitti sipuleita muille kukkien ystäville ja taiteilijoille, kuten Jacques de Gheyn II:lle ja Rubensille (jonka töitä hän ihaili) kasvitieteellisiä tarkoituksia varten. Hän kieltäytyi myymästä sipuleita ahneille välittäjille. Sipulikauppa kuitenkin paisui yli äyräiden: vuonna 1637 myytiin kaksi kukkasipuli 6700 guldenilla, joka vastasi 50 vuoden keskiarvopalkkaa ja jolla sai talon puutarhoineen sievän amsterdamilaisen kanavan tuntumasta. Turhautuneet välittäjät eivät viitsineet kinastella L' Éclusen kanssa, vaan varastivat hänen kokoelmansa. Saaliista tuli Alankomaiden kukkateollisuuden perusta.

Kuva 5 Ogier Ghiselin de Busbecq

Vuonna 1630 Rubens oli ruvennut maalaamaan viimeisiä töitään. Niiden aiheena oli hänen kotinsa: talo, vaimo, puutarha ja uudet kukat. Yksi tunteisiin vetoavimmista maalauksista esittää hänen perhettään astelemassa puutarhan läpi kohti Rubenhuisin barokkiportiikkia. Rubens lisäsi maalaukseen tulpaaneja kuin ennustaen lähestyvää villitystä.

http://www.allposters.fi/-st/Peter-Paul-Rubens-posters_c27920_.htm

Kuva 6 Jacques de Gheyn III

Kuva 7 Prinsessa Magriet

Kuva 8 Tien-Shan vuoristo

Kuva 9 Pamir-Alain vuoristo

KIITOLLISUUDEN OSOITUS

Alankomaiden kuningasperhe pakeni Kanadaan Saksan hyökättyä vuonna 1940. (Prinsessa Magriet syntyi Ottawan keskussairaalaassa.) Saksan antauduttua vuonna 1945 kuningasperhe palasi ja antoi Kanadan hallitukselle 100 000 tulppaanisipulia osoitukseksi kiitollisuudestaan.

(Sipuleita lähetetään joka vuosi 20 000 lisää.) Näin sai alkunsa Ottawan vuotuinen tulppaaninäyttely, jolla on jäljittelijöitä eri puolilla maailmaa, esimerkiksi Spalding Englannissa, Skagit Valley Tulip Festival Washingtonin osavaltiossa ja Australia's Royal Botanical Gardens Bowralissa Uudessa Etelä-Walesissa.

https://www.google.fi/search?q=Spalding+tulppaani&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CBoQsARqFQoTCPSghLKfisgCFcsOLAodt2cE2g&biw=1366&bih=632#imgrc=_

<https://www.google.fi/search?q=Spalding+tulppaani&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CBoQsARqFQoTCPSghLKfisgCFcsOLAodt2cE2g&biw=1366&bih=632#tbm=isch&q=%2C+Skagit+Valley+>

<https://www.google.fi/search?q=Spalding+tulppaani&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CBoQsARqFQoTCPSghLKfisgCFcsOLAodt2cE2g&biw=1366&bih=632#tbm=isch&q=Australia%E2%80%99s+Royal+Botanical+Gardens>

